

Usko Meriläinen

Visions and Whispers

Suomalaiset
huilukonsertot,
osa 4

Edellisissä HUILISTI-lehdissä olen esitellyt Erik Bergmanin ja Einar Englundin huilukonsertot. Mikael Helasvuo levytti teokset Finlandia-levymerkille 1988–89. Kolmas konsertto kyseisellä levyllä oli Usko Meriläisen konsertto *Visions and Whispers* vuodelta 1985.

Usko Meriläisen (1930–99) sävellystuotannosta voi erottaa ns. “huilukauden”, jonka aikana hän sävelsi jo moderniksi klassikoiksi yltäneet teokset *Suvisoitto huilulle ja beinäsirkoille* (1979, huilu & ääninauha), *Huilu – veden peili* (1984, huilu & piano) sekä *Mouvements circulaires et douceur* (1985, huilukvartetti). Kauden huipensi konsertto huilulle ja orkesterille, *Visions and Whispers* (1985). Konsertossa Meriläinen tekee yhteenvedon tavastaan kirjoittaa huilulle soolosoittimena.

Erityisesti konsertin soolo-osuus rakentuu Meriläisen säveltäjä-identiteetin tunnuspiirteiden, *piste – viiva – kenttä* -kolminaisuuden käytölle: soolokudoksen sävelet erottuvat taustasta joko kiinteinä, melodisina viivoina ja toistuvina pistemäisinä ääninä, tai kenttämäisinä korukuvioina ja värielementteinä. Finlandian cd-levyn esittelyvihkossa Lauri Otonkoski vertaa Meriläisen kirjoitustapaa jopa Telemannin (huilu) *fantasioihin*, rinnastaen säveltäjien samankaltaiset tavoitteet antaa yksittäisille sävelille tietty funkio – vaikka Meriläisen sointihahmo on tietenkin lähempänä esim. Berion *Sequenzaa* kuin Telemannia.

Meriläinen ei halunnut pysytellä tiukan sarjallisuuden otteessa ja suosi sävelkielessään joustavampaa systeemiä korostaen erityisesti sointivärejä. Modernismin pipo ei siis kiristänyt sä-

Esimerkki 1: soolohuilun avausrepliikki partituurin sivulla 2. Vapaapulsatiivisia, nopeita repetitioita, multifoni, jet whistle, suhinaääni. Partituuri on painettu Meriläisen käsikirjoituksesta.

Esimerkki 2: tom-tomin ja harpun kommentteja soolohuilun teksturiin, joka tässä kohtaa huipentuu multifonitremoloihin. Levottomana liikehtivä soolohuilu johdattelee eleillään musiikkia kohti konsertin huipennusta.

Esimerkki 3: käyrätörvien paljastavia kuiskauksia soittimien sisään konsertin loppupuolella.

veltäjän otsaa liikaa, mistä todistavat myös huilukonsertin orkesterin puhaltajien stemmoihin kirjoitetut, soittimiin kuiskattavat repliikit. Vaikka teosta seuraava ei voi kuulla lausahduksia “Taas se soitti kummallisesti” tai “Saatais jo soittaa jotain kunnollista, tässä vaan ollut tätä tämmöstä...”, sisältyy niihin selkeää itseironiaa. Vielä aivan konsertin loppumetreillä orkesterin huilistit muistuttavat kuiskien kantaesityksen ajasta, paikasta ja esiintyjistä.

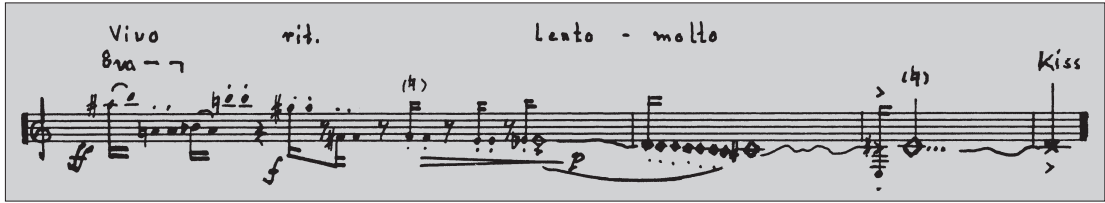
Teoksen eri soitinryhmillä on pääosin omat selkeät roolinsa: jousiston luomaa lattiaa tai kattoa vasten esittävät puupuhaltimet soolohuilulta lainaamiaan kommentteja ja eleitä; vasikat käyttäytyvät pääosin uhkaavasti ja lyömäsoittimet pitävät koneistoa ku-

rissa yksittäisten iskujen avulla.

Huolimatta suuresta esittäjäkoonpanosta *Visions and Whispers* on suurimman osan aikaa hiljaista musiikkia – balanssiongelmia ei soolostemman ja orkesterin välillä esiinny lainkaan. Huippukohtia on oikeastaan vain yksi, suurin piirtein kultaisen leikkauksen kohdalla konsertin ajalliseen kestoan nähden.

Teoksen arkkitehtuuri on yksinkertainen: alusta huipentumaan ja sieltä pois soolohuilun kadenssinomaisen jakson avulla. Meriläinen hyödyntää soolostemmassa uusia soitotekniikoita, joista käytössä ovat tavanomaisten tremoloiden ja flageolettien ohella whistle tone, jet whistle, tongue ram, suhinaäänet, multifonit, glissandot ja läppien kolistelut.

Meriläisen kokemus huilulle kirjoittamisesta näky – säveltäjä hallitsee soittimen

keinovarot ja hyödyntää niitä suvereenisti omissa visioissaan ja kuiskauksissaan. Notaatio on vapaapulsatiivista muutamaa tarkemmin palkitettua jaksoa lukuun ottamatta.

Harppe ja cembalo värittävät konserton orkesteriosuutta, ja sointivärejä Meriläinen saa lisää hyödyntäessään huomattavan laajaa lyömäsoitinarsenaalia: tavallisimpien soittimien lisäksi mukana on lähinnä Etelä-Amerikkalaiseen musiikkiin perinteisesti yhdistettävät guiro ja cabaza.

Suomalaisten huilukonserttojen joukossa Usko Meriläisen *Visions and Whispers* on suotta jäänyt kuriositeetin asemaan. Kenties nykykuuntelijan korva kykenisi 1980-luvun yleisöä paremmin nauttimaan säveltäjän uniikista äänimaailmasta. ■

Lauri Toivio

Esimerkki 4: soolohuilun koko teoksen päättävä repliikki. Viimeiseksi ääneksi on Meriläinen jättänyt "suudelma"-efektin.

Lähteet: Lauri Otonkosken teosesittely, Finlandia-CD FACD385 • Orkesteripartituuri, alkup. Fazer Music F 08447-5 (1992), nyk. Fennica Gehrmanin katalogissa • Jouni Kaipaisen teosesittely, orkesteripartituuri • Music Finlandin säveltäjäsivut, www.musicfinland.fi

FINNISH FLUTE CONCERTOS / SUOMALAISEN HUILUKONSERTTOJEN

Usko Meriläinen (1930–1999): Visions and Whispers / konsertto huilulle ja orkesterille (1985)
 (fl solo + 3233/4331/12/harp/cemb, strings)
Duration / Kesto: ca. / n. 16'30"
 • Dedicated to Mikael Helasvuo / Omistettu Mikael Helasvuolle
First performance / Kantaesitys: Mikael Helasvuo, flute & Tampere Filharmonic Orchestra, cond. Paavo Rautio, February 21, 1986, Tampere Biennale / Mikael Helasvuo, huilu & Tampereen kaupunginorkesteri, joht. Paavo Rautio, 21.2.1986, Tampere Biennale
Publisher / Kustantaja: Fennica Gehrman, www.fennicagehrman.fi
Recordings / Levytyksiä:
 Finlandia Records FACD 385 ("Finnish Flute Concertos", 1990), Helasvuo, Finnish Radio SO, Segerstam

FINNISH FLUTE CONCERTOS / SUOMALAISEN HUILUKONSERTTOJEN